Jüdische Pester Zeitung.

אויף דיזע ציימונג קאנן מאן
יעדען טאג
פּרענומעריערן
אונד דער פּרענומעראציאָנס-טערמין בעגיננט מיט דעם טאגע דעס ערסטען בלאטטעס.

דיא רעדאקציאָן בעפֿינדעט זיך אין
פּ ע ס ט
וואַיטצנער בולוואר נומ' 29
וואָהין מאן אויך דיא פּרענומעראציאָנס-געלדער צו זענדען בעליעבט.

יידישע
פּעסטער צייטונג

דיעזעס בלאטט ערשיינט
דריימאל וואָכענטליך
מאָנטאג, מיטוואָך אונד פֿרייטאג.
אונד קאָסטעט
פֿיר עסטערייך-אונגארן
גאנציאהריג 10 גולד. — קר. ע. וו.
האלביאהריג 5 גולד. — קר. ע. וו.
פֿירטעליאהר. 2 גולד. 50 קר. ע. וו.

פֿיר'ס אויסלאנד
גאנציאהריג 11 גולד. — קר' ע' וו'
האלביאהריג 5 גולד. 50 קר' ע' וו'
פֿירטעליאהר' 2 גולד. 75 קר' ע' וו'

Nr. 141. דרייצעהנטער יאהרגאנג — פּעסט, מאָנטאג כ כסליו ה׳תרמ"ב. — Pest, den 12 Dezember 1881.

שקאנדאל אים אונגארישען רייכסטאגע.

פֿאָריגען פֿרייטאג קאָננטע אין וויען וועגען דער אויפֿרעגונג איום אנלאסס דעם טהעאטער-בראנדעס קיינע רייכסראטהס-זיטצונג אבגעהאלטען ווערדען. היער אבער אים אונגארישען רייכסטאגע ווארדע יא איינע זיטצונג אבגעהאלטען. איך היער וואָרען דיא געמיטהער וועגען יענעם אונגליקספֿאללעס אין וויען זעהר ערעגט, אבער זאָנדערבארערווייזע ארטעטע דיעזע אויפֿרעגונג געגען דען אונגארישען מיניסטער-פּרעזידענטען טיסאַ איוס. ניכט אלס אָב ער עטווא יענעם טהעאטער-בראנדעס בעשולדיגט וואָרדען ווערע, וועגן איך דיא לינקען שאָן דאראן געוואָהנט זינד, דען הערן טיסאַ פֿיר אללע אינלענדישען אונד אויסלענדישען אונגליקס-פֿעללע פֿעראנטוואָרטליך צו מאכען, זאָנדערן דיא הערדען לינקען וואָללטען איינמאל איהרע אויפֿרעגונג קיהלען אונד דאצו מוסטע הערר פֿאָן טיסאַ העראהאלטען.

דער געגענשטאנד דער פֿערהאנדלונג אים אונגארישען רייכסטאגע וואר נעמליך דער אבצושליעסענדע האנדעלס-פֿערטראג מיט סערביען. אין דיעזעם פֿערטראגע קאָממט איך איין פּאראגראף פֿאָר איבער דיא געגענזייטיגע אויסליעפֿערונג פֿאָן פֿערברעכערן. וועגן זיך נעמליך איין מאָרדער פֿאָן סערביען היערהער פֿליכטעט, זאָ מוס ער דעם סערבישען געריכטע צוריקגעליעפֿערט ווערדען, אונד ווייעדער אומגעקעהרט, וועגן זיך איין מאָרדער אויס עסטערייך-אונגארן נאך סערביען פֿליכטעט, זאָ מוס איהן דיא סערבישע בעהאָרדע דען בעהאָרדען עסטערייך-אונגארנס אויסליעפֿערן.

נון וואָללטע דער אייסערסט-לינקע אָטטאָ הערמאנן ביים קאָניגס-מאָרדע איינע אויסנאהמע מאכען. וועגן זיך נעמליך איין מאָרדער דעם סערבישען רעגענטען היערהער פֿליכטעט, זאָ זאָלל ער ניכט אלס ג ע מ י י נ ע ר, זאָנדערן נור אלס פּ אָ ל י ט י ש ע ר פֿערברעכער בעטראכטעט ווערדען, דען מאן ניכט אויסצוליעפֿערן ברייכט. זאָ וויא דיא אונגארישען רעוואָלוציאָנערע אים יאהרע 1848, וועלכע היער צום טאָדע פֿעראורטהיילט וואורדען, ביא איהרער פֿלוכט אים אויסלאנדע פֿאָן דען אויסווערטיגען רעגיערונגען ניכט אלס פֿערברעכער בעטראכטעט וואורדען, זאָ זאָללען איך פֿערברעכער געגען דיא סערבישע רעגיערונג אונד דערען אָבער-הייפּט היער שטראַפֿלאָז איינע זיכערע צופֿלוכט פֿינדען קאָננען. — „וועגן איין רעגענט זאָ אָהנע ווייטערעס אויף דאס פֿאָלק שיעסען לאססען דארף, (זאגטע אָטטאָ) זאָ איזט דעריעניגע, דער דיעזען גרייזאמען רעגענטען בעזייטיגט, אים אויסלאנדע קיין פֿערברעכער!"

דיעזע וואָרטע דעם אייסערסט-לינקען אָטטאָ הערמאנן וואָרען זעלבסט דעם אייסערסט-לינקען איראני צו הארט, אונד דיעזער זעלבער בעקעמפּפֿטע זיינען אייסערסט-לינקען קאָללעגען, אינדעם ער זאגטע: „גערעדע, וויל וויר איינען רעגענטען ניכט פֿיר עטוואס האָהערעס, זאָנדערן נור פֿיר איינען געוואָהנליכען מענשען האלטען, זאָ וויסטע איך ניכט, וואָרום וויר דען מאָרדער איינעם געוואָהנליכען מענשען יא אויסליעפֿערן, דען מאָרדער איינעם רעגענטען דאגעגען ניכט אויסליעפֿערן זאָללטען. עס טריפֿפֿט זיך יא אָפֿט, דאס מאן איך דיא בעסטען רעגענטען ערמאָרדעט. איך דען קאָניג פֿאָן איטאַליען וואָללטע מאן ערמאָרדען. — אונד איך דיא גוטען רעגיערענדען פּרעזידענטען אין אמעריקא, וויא ל י נ ק אָ ל ן אונד ג א ר פֿ י ע ל ד, זינד ערמאָרדעט וואָרדען! אין רעגענטען-מאָרדער מוס עבענפֿאללס ערבארמונגס-לאָז דעם שטראַפֿענדען געריכטע אויסגעליעפֿערט ווערדען."

דעם אייסערסט לינקען אלבערט נעמעטהי קאם ווייעדער דיעזע שפּראַכע זיינעם קאָללעגען דאניעל איראני אלס צו זעהר פֿראָמם פֿאָר, אונד ער ציטירטע אוים דער וועלטגעשיכטע פֿאָלגענדען פֿאָרפֿאלל: „צור צייט דעם קאָניגס-מאָרדעס אין פֿראנקרייך זאגטע דער שטאאטס-אנוואלט: „וועגן דער פֿאטער-מאָרדער דען טאָד פֿערדיענט, זאָ מיסטע דער מאָרדער איינעם רעגענטען, אין וועלכעם מילליאָנען מענשען איהרען פֿאטער ערבליקען, מיליאָנענמאל דען טאָד ערליידען!" — היעראויף ערווידערטע אבער דער פֿערטהיידיגער דעם קאָניגס-מאָרדעס: „אין דער פּאָליטיק גיבט עס קיינען מאָרד; אין דער פּאָליטיק ט אָ ד ט ע ט מאן ניכט מענשען, זאָנדערן ב ע ז י י ט י ג ט נור דיא הינדערניססע!" — נון, איך בעקעננע מיך ווייעדער צום אויסשפּרוכע דעם שטאאטס-אנוואלטעס, נאך צום אויסשפּרוכע יענעם פֿערטהיידיגערס, זאָנדערן וויגשע, דאס וויר אויף דעם וועגע דעם אויפֿגעקלערטען אייראָפּאַ'ס פֿאָרטשרייטען אונד זאָלכע פּאָליטישע פֿערברעכער ניכט אויסליעפֿערן מאָגען!"

דאראויף זאגטע מיניסטער-פּרעזידענט טיסאַ: „מיך פֿרייעט עס זעהר, דאס וועניגסטענס הערר דאניעל איראני איינע זאָלכע ש ע נ ד ל י כ ע אנגאהמע אינמאָגליך געמאכט האט, אלס אָב עס אין אונגארן איינע פּארטייא געבען קאָננטע, וועלכע דען קאָניגס-מאָרד פֿיר בערעכטיגט האלט. הערר אלבערט נעמעטהי האט אויף איינע צווידייטיגע ווייזע דיא וואָרטע יענעס פֿערטהיידיגערס דעם קאָניגס-מאָרדעס ציטירט. דאס ערינגערט מיך אן יענען ראָמישען שטאטטהאלטער אים יידישען רייכע. יענער שטאטטהאלטער, נאמענס פּאָנציאוס פּילאטוס, וועלכער דער אייגענטליכע בעפֿעהלס-האבער דעם יידישען רייכעס וואר, ליעס דען „נוצרי" הינריכטען אונד זאגטע דאנן: ער זייא ניכט שולד אן דיעזעם מאָרדע, דא נור דיא יודען דען „נוצרי" צו טאָדע פֿעראורטהיילטען!"

יעטצט שריע אלבערט נעמעטהי אין זיינער וואוטה געגען טיסאַ: „איינע ארט פֿאָן פּאָנציאוס פּילאטוס זינד זיא. זיא האבען פֿאללע זיעבען יאהרע אלס לינקער ג ע ל אָ ג ע ן, אים נאכהער זעכס פֿלאנגע יאהר אלס מיניסטער ב ע ט ר י ג ע ן צו קאָננען!" —

היעראויף ענטשטאנד נון איין גראָססער שטורם אים רייכסטאגע; דיא אייסערסט לינקען קלאטשטען דיעזען וואָרטען איהרעס קאָללעגען אלבערט נעמעטהי בייפֿאלל, וועהרענד פֿיעלע מיטגליעדער דער רעגיערונגס-פּארטייא זיך פֿאָן איהרען זיטצען ערהאָבען, ביז דער רייכסטאגס-פּרעזידענט דיא רוהע ווייעדער הערשטעללטע אונד דען אלבערט נעמעטהי „צור אָרדנונג!" גערופֿען.

דיעזער פֿאָרפֿאלל פֿעראורזאכטע איינע זעהר פֿיינליכע אויפֿרעגונג; דיא אייסערסט לינקען האבען וואָהל הערן פֿאָן טיסאַ שאָן זאָ מאנכע הארטע וואָרטע צוגעשליידערט, אבער זאָלכע בעליידיגענדע וואָרטע האט מאן אין איינער אָפֿפֿענטליכען רייכסטאגס-זיטצונג געגען איינען מיניסטער-פּרעזידענטען נאך ניע געהאָרט. —

איך אין איינער פּריוואטזיטצונג דער רייכסטאגס-קאָממיססיאָן ווארדע מיניסטער-פּרעזידענט טיסאַ פֿאָן איינעם דעפּוטירטען בעליידיגט. הערר פֿאָן טיסאַ, דער ביז יעטצט וועגען זיינער קאלטבליטיגקייט געגען בעליידיגונגען בעוואונדערונגס-ווירדיג וואר, איזט נון אין לעטצטערער צייט נערוואָזער אונד גרייצטער אונד לאָסט זיך ביא יעדער בעליידיגונג דורך זיינע אויפֿרעגונג צו וויט הינרייסען. אויף דיא בעליידיגונג אין דער קאָממיססיאָנס-זיטצונג ריעף ער צאָרניג: „היער ווירד מאן מיר באלד נאכשרייען, דאס איך געשטאָהלען האבע!" — דיעזע גרייצטע ערווידערונג דעם מיניסטער-פּרעזידענטען רייצטע נאך מעהר דען דעפּוטירטען, דער איהן בעליידיגטע אונד דיעזער שריע ווייעדער: „וועגן דער מיניסטער אימטער זאָ גראָב אנטוואָרטען ווירד, דא ווירד קיין אנשטענדיגער דעפּוטירטער מעהר איינע אנפֿראגע אן איהן ריכטען קאָננען!"

אונס, דיא וויר דען הערן מיניסטער-פּרעזידענטען טיסאַ אלס איינען זעהר בעדייטענדען שטאאטס-מאנן קעננען, דער זאָנסט געגען דאס שרייען דעם פֿאָלקעס אין זיינער שטאאטס-מעננישען קלוגהייט גלייכגילטיג בלייבט, וואונדערט עס ווירקליך, דאס ער זיך יעטצט פֿאָרטוועהרענד אין זאָלכער, איינעם שטאאטס-מאננע אינפּאססענדען אויפֿרעגונג בעפֿינדעט. ער זאָללטע דאך וויססען, דאס איך אנדערע מיניסטער-פּרעזידענטען אין אנדערען פּארלאמענטען פֿאָן איהרען געגנערן נאך ביטטערערע וואָרטע צו האָרען בעקאָממען. ערסט אונלענגסט בעקאם דער ענגלישע מיניסטער-פּרעזידענט גלאדסטאָנע דען אויסדרוק „אינפֿערשעמטער האללונקע (בעטיאר)!" צוגעוואָרפֿען. אין בעלגיען וואורדע פֿאָריגעס יאהר דער מיניסטער-פּרעזידענט זאָגאר מיט דער בעצייכנונג „וואהנזיננינגער נארר" בעשימפֿפֿט. —

זאָנדערבארער-ווייזע איזט איך יעדער מיניסטער זאָלכען בעליידיגונגען אויסגעזעטצט, דיא איין פּריוואטמאנן ניכט דולדען קאנן, וועהרענד זיא איין מיניסטער דולדען מוס: וועגן מאן איינען פּריוואטמאנן ליגנער אונד בעטריגער שימפֿפֿט, זאָ קאנן ער זיך ענטוועדער דורך איין „דועלל" אָדער ביים געריכטע גענוג-טהואונג פֿערשאַפֿפֿען. דער מיניסטער קאנן ביידעס ניכט טהון. ער קאנן זיך אן קיין געריכט ווענדען, דענן דאס, וואס אים פּארלאמענטע פֿאָרגעהט, קאנן נור אים פּארלאמענטע געריכטעט ווערדען, אונד דאס פּארלאמענט קאנן האָכסטענס נור דען בעליידיגער „צור אָרדנונג!" רופֿען, אָדער איהן פֿיר איינינע טאגע איום דער זיטצונג אויסשליעסען, זאָנסט ניכטס! — דועללירען דארף איין מיניסטער איך ניכט, דענן ער איזט יא געוויססערמאססען שאָפּפֿער אונד היטער דעם געזעטצעס, נאך וועלכעם איך דאס „דועלל" פֿערבאָטען איזט!

פֿאָרגעסטערן וואר היער וואָהל דיא זאגע פֿערברייטעט, דאס דער מיניסטער-פּרעזידענט פֿיר דיא איהם צוגעפֿיגטע בעליידיגונג פּערזאָנליכע גענוגטהואונג פֿאָרדערן ווערדע. יא, מאן שפּראך זאָגאר דאפֿאָן, דאס זיך טיסאַ צום קאָניגע נאך גאָדאללאָ בעגאב, אום פֿאָן זיינער מאיעסטעט דיא ערלויבניס איינצוהאָלען, דען דעפּוטירטען נעמעטהי צום „דועלל" פֿאָרדערן צו דירפֿען. דיעזע זאגערייען זינד זיכער ניכט וואהר; דענן עס איזט אונדענקבאר, דאס דער ערסטע מיניסטער, דער אָבערסטע היטער דעם געזעטצעס, דאס אים שטראַפֿגעזעטצע דייטליך אויסגעשפּראָכענע דועלל-פֿערבאָט איבערטרעטען זאָללטע. וואָללטע ער אבער דורכאוים דועללירען, זאָ מיסטע ער פֿריהער פֿאָן זיינער מיניסטער-פּרעזידענטען-שטעללע אבדאנקען — אונד דאס ווירד טיסאַ פֿאָרלייפֿיג ניכט טהון!

איך וויל נור וויססען, וואס אין דער וועלט פאָרגעהט אונד וויא דיא געשעפטע שטעהען, אונד דאס שרייבט מיר דער אנדערע רעדאקטער זעהר גוט אונד דייטליך. ווילסט דוא מיט איהם קאָנקורירען, לערנע זאָ גוט אָדער נאָך בעססער שרייבען וויא ער; אבער זעהר אָרדינער אונד געמיין איזט עס, וועגן מאן אין דער געשעפטס־קאָנקורענץ דאס „צדקות" צו הילפע נימטט. — יעדער פערשטענדיגע פינדעט אין דיינעם שימפפען ניכט דיין צדקות, זאָנדערן נור דען געמיינען בראָד־נייד העררוים!" — אלס ער מיר דאנן היערויף איינינע איינוועגדונגען מאכטע, זאגטע איך איהם: „מיין ליעבער בורסקי, לאססע דיר איין משל ערצעהלען: איין פאטער גאב זיינען זאָהן צו איינעם שניידער אין דיא לעהרע, וואָ ער אין 3 יאהרען דיא שניידעריי ערלערנען זאָללטע; אבער שאָן נאָך צווייא יאהרען וואָללטע דער פאטער זיינען זאָהן צום שניידער־מייסטער מאכען, אינדעם ער שפעקולירטע: דרייא יאהרע בראוכט וואָהל מיין זאָהן צור מייסטעריי, נון ווירד ער ביא צווייא יאהרען דאָך וועניגסטענס איין צווייא־דריטטעל־מייסטער זיין! — דא זאגטע איהם אבער דער מייסטער: „בעסטער פריינד, זיא זינד אים איררטהום. אים ערסטען יאהרע לערנט דער לעהרלינג ביים פיעלען הערומשיקען נור דאס הערומלויפען, אים צווייטען יאהרע לערנט ער דאס הערונטערשטעהלען פאָן דער וואארע — אונד ערסט אים דריטטען יאהרע לערנט ער דיא אייגענטליכע שניידעריי! — איהר זאָהן פערשטעהט אלזאָ נאָך צווייא יאהרען ערסט דאס הערומלויפען אונד דאס שטעהלען! אבער פאָן דער מייסטעריי פערשטעהט ער נאָך גאר ניכט!" — זאָ, מיין ליעבער בורסקי, האסט דוא ביא דיינעם מייסטער, דער דיך היניינגעוואָרפען, נור ערסט דאס הערומלויפען אלס אגענט, אלס „מאכער", דאנן דאס שטעהלען אונד הערומשווינדלען ערלערנט, אבער פאָן איינער צייטונגס־רעדאקציאָן פערשטעהסט דוא קיין וואָרט! — וועגן דער אנדערע רעדאקטער אלס אָרדענטליכער מענש טאקט גענוג בעזיטצט, אום אייערע גניבות וגזילות, אייער הערומשווינדלען מיט יידישעם געלדע, ניכט צו פעראָפפענטליכען, אום קיינען חלול השם צו מאכען — זאָ דארפסט דוא זיין טאקטפאָללעס שווייגען ניכט צום שימפפען געגען איהן בענוטצען!" דיעזע לעקציאָן ניטצטע אבער דעם בורסקי ניכט, ער העטצטע אין זיינער צייטונג געגען דען אנדערען רעדאקטער פאָרט אונד דיא יודענ־פיינדליכען רומענישען צייטונגען מאכטען זיך איבער דיעזע געמיינע העטצע ערסט רעכט לוסטיג. דיא וועניגען לעזער דיעזער „הויז־קנעכט־צייטונג" בעקאמען נון אנשטאטט פאָליטיק גראָססע זינדען־רעגיסטער (דיא „על חטא") אונד העטצ־ארטיקעל צו לעזען, ביז עס איהנען ענדליך צו פיעל אונד עקעלהאפט וואורדע — אונד דאס בלאטט דעם בורסקי צוריקשיקטען! — נון טאָבטע דער בורסקי אין ווילדעסטער וואוטה, ליעס אן אללע רבנים שרייבען, דאסס דאס יודענטהום אין געפאהר שוועבט, וועגן דיא אלטע יידישע בוקארעסטער צייטונג נאָך זאָ פעסט פאָרטבעשטעהט, דאס נור זיין „נייא יידישעס" דאס ווירקליכע יידישע איזט! — אונד האָרען זיא — אונד שטוינען זיא! איין דאס יאממער־געשרייא דיעזעס בורסקי קאמען ווירקליך איינינע רבנים פאָם לאנדע היעהער, אום דיעזען נייען „גאון וצדיק" קעננען צו לערנען אונד דאס יודענטהום פאָר דער געפאהר, דיא איהם זייטענס דעם אנדערן רעדאקטערס דראָהט, צו רעטטען. — אונד דיעזע גוטען, פאָם לאנדע העריבייא־געאיילטען רבנים פאנדען אנשטאטט דעם פערמיינטליכען „גאון וצדיק" איינען „בורסקי גמור", איינען באָהמישען הויז־קנעכט, פאָר זיך, דער קיינעם איהרער וואָרטע פערשטאנדען, זאָ דאס זיך דיעזע גוטען רבנים פאָר זיך זעלבער שעמען! — וואָהער העטטען אויך דיעזע גוטען רבנים אין דער פערנע וויססען זאָללען, ווער דיעזער יקותיאל בורסקי איזט? — פרייליך זאָללטע איין ראבבינער פאָרזיכטיג זיין אונד צוערסט וויססען, מיט וועם ער זיך אבגיבט; מאן זאָלל זיך דען מאנן, מיט דעם מאן צו טהון האבען וויל, ערסט גוט אנזעהען! — וואס טהאט אבער דער אנדערע רעדאקטער? דיעזער טהאט, וויא איין קלוגער; ער שוויעג! — ער וואוסטע נור צו גוט, דאס איהן איין הויז־הונד אנבעללט, דעם מאן נור דען שטאָק צייגען, אבער איבער דענזעלבען קיין וואָרט פערליערען דארף. העטטע דיעזער עטווא אין זיינעם בלאטטע איבער דענזעלבען צוריקשימפפען זאָללען, דאמיט דאנן דיא יודענ־פיינדליכען צייטונגען אויך זיינע שימפפערייען פעראָפפענטליכען, אונד דאמיט זיך מאנכער לעזער אן דיעזעם שקאנדאלע ערגאָטצע אונד דאריבער לאכע, דאס זיך צווייא רעדאקטערע געגענזייטיג מיט שמוטץ אונד קאָטה בעווערפען? ווירדע עס איהם עטווא צור עהרע גערייכען, זיך מיט איינעם זאָלכען בורסקי הערומצושטעללען? דורפטע ער פאָרטוועהרענד איינען גראָססען טהייל זיינעס בלאטטעס מיט זאָלכען שקאנדאלען אויספיללען אונד דאדורך זיינע גוטען לעזער, וועלכע דיא גאנצע העטצע גאר ניכט קיממערטע, פעקירצען? ניין, דאס דורפטע ער אלס געשיידטער מענש ניכט טהון; ער מוס דען בורסקי זאָ לאנגע בעללען לאססען, ביז דיעזער מידע ווירד. — אלס איך דען העררן רעדאקטער דער „יידישען בוקארעסטער צייטונג" פראגטע, וואס ער צום געשרייא דעם יקותיאל בורסקי זאגע, דא אנטוואָרטעטע ער מיר לאכענד: „וועגן יענער שרייט, דא פעהלט איהם זיכער עפעס; מיר אבער איזט ניכטס קשה, מיר פעהלט ב"ה ניכטס, מיינע פרענומעראנטען בלייבען מיר טרייא; וואָצו זאָלל איך שרייען? איך געבע איהנען מיין עהרענוואָרט, דאס איך יענעם בלאטט גאר ניכט לעזע, אונד וועגן זיא מיר יענעם געשרייא ניכט מיטטהיילען, זאָ וויססטע איך היעפאָן קיין וואָרט!" — — נון ווענדע איך מיך אלס אלטער פרענומעראנט דער „יידישען פעסטער צייטונג", אן דיא רעדאקציאָן דערזעלבען מיט דער ביטטע, אים אינטערעססע דער יידישען צייטונגס־לעזער, דיעזעס מיין שרייבען צו פעראָפפענטליכען, דאמיט מאן דען וואהרען זאכפערהאלט דיעזער צייטונגס־העטצערייען קעננע.

געשעפטסבעריכט.

פעסטער פרייזע.

געטריידע־געשעפט. פאָן ווייצען וואורדע געסטערן פיעל צו מארקטע געבראכט, דער פערקויף וואר גוט. 6000 מעטרצ' וואורדען פערקויפט.

ווייצען, טהייס־ 200 מטרצ' 77,5 קילאָ 12·70 גולד. — 400 מטרצ' 77,4 ק' 12.65 גול. 100 מטרצ' 74,5 קילאָ 12·25 גולד. פעסטער־באָדען 700 מטצ' 75. קילאָ 12·35 גולד. — וויסענבורגער 300 מטרצ' 73. ק' 11·90 גול. 100 מטרצ' 72,5 ק' 11'90 גולד' 100 מעטרצר' 78 קילאָ 12.35 גולד.— 200 מעטער־צענטנער 77,8 קילאָ 12,42 גולד. 500 מעטערצ' 76.5 קילא — 12' גולדען 200 מערטצ' 75.3 קילאָ — 12' גולדען 200 מעטער־צענטנער 77.2 כ' 12.25 גול. — 1000 מטרצ' 77'5 ק' 12.35 גול. 100 מטרצ' 74'5 ק' 11.55 גולד. 100 מטרצ' 75. כ' 11,25 גולד (אללעס פער דרייא מאָנאטע).

ווייצען פער פריה־יאהר 12·45—12,47½ גולד.

קוקורוץ באנאטער פער מאי־יוני 1882, 7.18 — 7,20 גולד.

האפער פער פריה־יאהר 8·25—8,30 גולד.

פעסטער שלאכטפיעה־מארקט. ביא דער אם 7־טען ד. מ. היער אין פעסט אבגעהאלטענען וואָכענמארקטע וואורדען 1608 שטיק גראָס־ אונד 882 קליינ־פיעה צו מארקטע געבראכט. היעפאָן וואורדען פערקויפט: 30 שטיק שטיערע, פער שטיק פאָן 70 — 185 גולדען — 875 אָכסען דאס פאאר פאָן 225 — 344 גולד. 448 קיהע, דאס פאאר פאָן 146—250 גולד. 130 מעלק־קיהע דאס שטיק פאָן 80 — 194 גול. 131 שטיק ביפפעל, דאס פאאר צו 190—275 גול., 281 שטיק קעלבער, דאס שטיק פאָן 12 — 35' גולד. 499 שטיק שאפע דאס פאאר 6—13·50 גול פרייזע פער 100 קילאָ: אָכסען־פלייש 49 — 51. גולד' קוה־פלייש 46 — 49' גולד. f, קאלב־פלייש 75 — 98 גול ביפפעל־פלייש 43—47. גולד.

לאָטטאָ־ציעהונג פאָם 7־טען דעצעמבער 1881.

ברינן 18 90 16 69 66

פעראנטוואָרטליכער רעדאקטער: מאיר בר"י רייז.

ערנעסטינע מאָשקאָוויטש
אוים טשעלעי
פ' אקערמאנן
אוים לאקארש
עמפפעהלען זיך אללען אנפערוואנדטען
אונד בעקאננטען אלס פערלאָבטע.

קורז־טאבעללע פאָם 7. דעצעמבער.

געלדקורז	פל.	קר.
זילבער־אשיא	100	—
דוקאטען	5	57
קאסטעררייכיש־אונגארישעס 8 גולדען גאלדשטיק (20 פראנקס)	9	40
נאפאלעאנדאר	9	40
דייטשע רייכסבאנקנאָטען	58	05
20 מארקשטיק	11	59
פאפיר־רובעל	1	25

לאָזע.	פל.	קר.
1854־ער 4 פראָצענטיגע שטאאטס־לאָז	123	75
1860־ער „ גאנצע	133	50
דעטטאָ „ האלבע	134	25
1864־ער לאָז צו 100 גולדען	173	50
דעטטאָ „ 50 „	171	50
ראאב רעגולירונגס	46	—
טירקען־לאָז	25	—
קרעדיט־לאָז	183	—
קלארי־לאָז צו 40 גולדען	40	—
דאָנו־דאמפשיפפאהרטס־לאָז	113	—
אינסבריקער לאָז	23	—
קעגלעוויטש לאָז צו 10 גולדען	17	—
קראקויער לאָז „ 20 „	21	—
אָפנער לאָז „ 40 „	40	—
פאלפפי לאָז „ 40 „	38	—
רודולפס־לאָז „ 10 „	20	—
סאלם־לאָז „ 40 „	52	—
זאלצבורגער לאָז „ 20 „	22	—
סט.־גענאָיס לאָז „ 40 „	48	25

לאָזע.	פל.	קר.
סטאניסלאוס לאָז צו 20 גולד'	25	40
טריעסטער לאָז „ 100 „	128	—
דעטטאָ „ 50 „	65	50
וואלדשטיין־לאָז „ 20 „	30	20
ווינדישגרעטץ־לאָז „ 20	39	—
אונגארישע־פרעמיע־לאָז צו 100 גולד.	125	50
טהייס־רעגאל־לאָז	112	50
וויענער־לאָז	132	50

ווערטה־פאפיערע	פל.	קר.
אונגארישע גאָלדרענטע 6%	119	70
דעטטאָ צו 4 פראָצענט	90	07
אונגארישע פאפיער־רענטע	90	55
אונגארישע גרונדענטלאסטונגען	99	30
טעמעשוואר באנאטער	99	—
זיעבענבירגישע	99	20
גאליצישע	102	—
בוקאָווינא	100	50
אונגארישע אייזענבאהן־אנלעהען	133	40
ווייןצעהענט־אבלאָזונגס־אָבליגאציאָנען	96	75
פפאנדבריעפע דער אונגארישען באָדענקרעדיט צו 5 איינהאלב פראָצענט	102	—
דער אונגארישען היפאָטהעקען באנק צו 5½ פראָצענט	103	25
דער אונגארישען אללגעמיינען באָדענקרעדיט־אנשטאלט צו 5 איינהאלב פראָצענט	100	—
דער אָסטבאהן	97	—
דער נאָרדאָסטבאהן	168	—

פרוכט־ אונד מעהל־פרייז־טאבעללע.

פריכטע ווייצען	קוואליטעט פר. העקטאָל.	פער 100 קילאָגראממ
נאָרדאונגאריש'	74	—.——.—
„	75	11.25 11.35
„	76	11.40 11.50
„	77	11.55—11,65
„	78	11.70—11.80
„	79	11.80—11.85
„	80	11.85 - 11.90
פעסטער באָדען נייער	—	—.——.—
„	75	11.80—11,90
„	76	11 95—12.05
„	77	12.10 - 12.20
„	78	12.25 - 12.3
„	79	12.30 - 12.35
„	80	12.40—12.45
ווייסענבורגער	—	—.——.—
„	75	12.——12.10
„	76	12.15 - 12.25
„	77	12.30 - 12.40
„	78	12 45—12.50
„	79	12,50—12.55
„	80	12.60—12.65
טהייס	75	12.15 - 12.25
„	76	12,30 - 12 40
„	77	12.45—12'55
„	78	12.60—12.65
„	79	12.65—12.70
„	80	12.75—12.80

פריכטע	קוואליטעט פר. העקטאָל.	פער 100 קילאָגראממ
קאָרן	72	9.—— 8.70
גערסטע מאלץ	62	—.——.—
גערסטע פיטטער	62	7,50— 7.30
האפער	40	7,65 — 7.45
קוקורוץ באנאטער	75	6 80— 6.85
אנדערער	73	6.70— 6.65
הירזע	—	—.——.—

טערמין־שלוס		100 קילאָגראממ פל.
ווייצען	פער פריה־יאהר	12.40
„		—.—
„		—.—
קוקורוץ	פריה־יאהר	7,16
נערסטע	„	—.—
האפער	„	8,25
„	„	—.—
ריפס	„	—.—

באללען־מעהל

דער באללען צו 100 קילאָגראממ מיט זאק	פל.	קר.
נוממער 0	22	20
„ 1	21	50
„ 2	20	80
„ 3	20	20
„ 4	19	60
„ 5	18	80
„ 6	17	70
„ 7	16	70
„ 8	15	50
„ 8½	14	20
שפיריטוס: אלטע פעטשאדע פריסהעפע	35	—
„ נייע „ קארטאָפפעל	33	—

Eigenthümer u. verantwortlicher Redacteur: M. REIS.

Budapest, 1881 — Druck v. M. Burian, Waitznerboulevard.

נאַטטעס-דיענסטעס אין דען וויענער יידישען טעמפּעלן געדאכטען דיא ראבבינער אין איהרען לענגערען רעדען דעם טרויריגען ערא״גניססעס. אונד פֿאָרדערטען דיא אנוועזענדען אויף, דורך צאהלרייכע בעטהייליגונג אן דען געלד-זאממלונגען, צור לינדערונג דער נאָטה בייצוטראגען. אם טאגע דעם לייכענבעגענגניססעס דער אונגליקליכען פֿינדעט קיינע באָרזע שטאטט אונד פֿיעלע געשעפֿטע בלייבען געשלאָססען. אויך ווערדען אים אויפֿטראגע זיינער מאיעסטעט אללע טהעאטער אן דיעזעם אבענדע געשלאָססען בלייבען.

אונטער דען אים וויענער רינג-טהעאטער אומגעקאָממענען בעפֿאנדען זיך אויך פֿיעלע פעסטער אונד איינינע אים דען אונגארישען פּראָווינצען, דארונטער אויך איין יידישער שטודענט, מאקס פֿישער, אוים ו ו ע ר ב אָ. אויך דער ברודער דעם וויענער איזראעליטישען קאנטאָרס, הערר נאטהאן גאָלדשטיין זאממט פֿרויא, איזט אים טהאטער פֿערבראננט וואָרדען.

אונטער דען פֿיעלען ערגרייפֿענדען פֿאָרפֿעללען וועהרענד דיעזעס אונגליקעס, וואָפֿאָן דיא וויענער צייטונגען ערצעהלען, וואָללען וויר פֿאָלגענדען פֿאלל ערוועהנען: איינער פֿאָן דען טהעאטער-בעזוכערן, דער זיך מיט איינינען אנדערן אים דער אונגליקס-שטעטטע רעטטעטע, ערצעהלט: אלס איך גליקליך אינס פֿרייע געלאנגטע, זאה איך איין יונגעס פֿרויען-צימטער, וועלכעס אין דען רייהען דער הערויסגעשלעפּפּטען! טאָדטען אונד פֿערוואונדעטען יעמאנדען זוכטע אונד מיט הערצ-צערייסענדער שטימטע: „עדואַרד! עדואַרד!" געשריען. איהר האאר וואר בערייטס פֿאָן פֿייער פֿערזענגט, פֿאָן איהרער שאָנען וואנגע ריעזעלטע דאס בלוט; עס פֿערבטע איהר העלל-זיידענעס קלייד דונקעלראָטה— מאן ברינגט איינע לייכע הערבייגעשלעפּפּט, פֿאָר וועלכער זיא נון אָהנמעכטיג צוזאממענגעזונקען וואר—; עס וואר עבען דער פֿאָן איהר געזוכטע טהייערע מאנן עדואַרד! דאס פּאאר געהאָרטע דעם רייכען שטאנדע אן, דענן איין פּערלען-געשמיידע פֿאָן וואונדערבארער שאָנהייט שמיקטע איהרען האלז, אויף דעם פֿינגער דעם נעבען איהר ליעגענדען טאָדטען וואר איין ברילאנט פֿאָן זעלטענער גראָססע אונד זעלטענעם גלאנצע. דעססען פֿייער דורך דאס פֿייער דעם בראנדעס נאָך ערהאָהט ווארדע. קראמפּפֿהאַפֿט גרייפֿט דיא אונגליקליכע נאָך דער האנד דעם געליעבטען מאננעס. יעטצט פּאקט דיא אונגליקליכע איהר פֿאָן דען פֿלאממען נאָך פֿערשאָנטעס האאר, וועלכעס זיא וויא איינע וואהנזינניגע אויסרייפֿט; זיא טאָבט, וויסער שוים טריטט פֿאָר איהרען מונד, זיא רינגט דיא הענדע— אונד שטירצט עבענפֿאללס טאָדט צוזאממען נעבען דער לייכע איהרעס געליעבטען מאננעס. — איין הערצשלאג מאכטע איהרעם לעבען איין ענדע.— דיעזעס יאממער זאה אויך ערצהערצאָג ווילהעלם, ברודער אונזערעס מאָנארכען, צו. — „צופֿיעל דעס עלענדס!" ריעף ער, אונד זיינע אויגען פֿיללטען זיך מיט טהרענען. —

איינע הייטיגע וויענער דעפּעשע מעלדעט: ביז געסטערן ווארדען נור ערסט 243 טאָדטע פֿאָם טהעאטער-בראנדע אויפֿגעפֿונדען, היעפֿאָן זינד 125 בעקאננטע אונד 116 אונבעקאננטע פערזאָנען. אויך איינע ווייבליכע האנד אונד איינען אונקענטליכען קאָרפּערטהייל האט מאן אויפֿגעפֿונדען. פֿאָן דיעזען 125 ערקעננבארען טאָדטען ווארדען 46 יידישע לייכען דער יידישען געמיינדע צור בעשטאטטונג איבערגעבען. געסטערן פֿאָרמיטטאג האט אויך אויף דעם וויענער איזראעליטישען פֿרידהאָפֿע דאס בעגרעבניס דער 46 אים טהעאטער פֿערבראננטען יודען אונטער גראָססער טהיילנאהמע שטאטטגעפֿונדען. דא אבער אויך אונטער דען 116 אונערקעננבארען פֿערקאָהלטען קאָרפּערן יודען זינד, זאָ ווערדען דיעזע 116 טאָדטע קאָרפּער הייטע פֿאָרמיטטאג צוזאממען אין איינעם געמיינזאמען גראבע אויף דעם אללגעמיינען פֿרידהאָפֿע בעגראבען ווערדען. אלזאָ דיא געביינע פֿאָן יודען אונד ניכט-יודען צוזאממען! אויף דעם געמיינזאמען פֿרידהאָפֿע ווערדען דיא יידישען אונד ניכט-יידישען פּרעדיגער דיא לייכען-רעדען האלטען. — ביז געסטערן זינד דעם וויענער בירגערמייסטער 134000 גילדען צור אונטערשטיטצונג דער איבערלעבענדען אונגליקליכען איבערגעבען וואָרדען; איסערדעם בעוויללינטע דער וויענער רייכסראטה צו דיעזעם צוועקע נאָך fl.50000

פערשיעדענע נייאיגקייטען.

*) (עסטערייך-אונגארן אונד רומעניען.) דיא פֿערביטטערונג, וועלכע דיא טהראָנ-רעדע דעם רומענישען קאָניגס קארל אין וויען הערפֿאָררעף, דירפֿטע באלד שווינדען, אָהנע דאס עס דעסהאלב צו איינעם בלוטיגען קאמפּפֿע קאָממען מיסטע. עס ליעגען דיעסבעציגליך צוויא דעפּעשען פֿאָר. דיא איינע דעפּעשע אים בערלין פֿאָם 9-טען דיעזעס לויטעט: „דיא אונטערעדונג צווישען דעם פֿירסטען ביסמארק אונד דעם עסטערייך-אונגארישען מיניסטער דעם אויסווערטיגען, גראפֿען קאלנאָקי, דיא הייטע שטאטטפֿאנד, דרעהטע זיך פֿארציגליך אים דיא דאָנוי-פֿראגע אָדער דען שטרייט, דער אין דיעזער אנגעלעגענהייט צווישען דער עסטערייך-אונגארישען מאָנארכיע אונד רומעניען אויסגעבראָכען. עס ווארדע צווישען דען ביידען שטאאטס-מעננערן איבער דיעזען געגענשטאנד איינע פֿאָללשטענדיגע פֿעראיינבארונג געטראָפֿפֿען." — דיא צווייטע דעפּעשע, עבענפֿאללס פֿאָם 9-טען דיעזעס, איזט אים בוקארעסט דאטירט, אונד לויטעט וויא פֿאָלגט: „עס איזט ריכטיג, דאס דער עסטערייך-אונגארישע געזאנדטע אם היעזיגען האָפֿע, גראף האָיאָש, דיא ווייזונג ערהאלטען האט, פֿאָרלייפֿיג מיט דער רומענישען רעגיערונג יעדען פערזאָנליכען פֿערקעהר אבצוברעכען. אללייז דיעזער צושטאנד ווירד באלד איין ענדע נעהמען. — עסטערייך-אונגארן ווירד יא רומעניען ניכט דאס רעכט שטרייטיג מאכען, אין דער דאָנוי-פֿראגע יענען שטאנד-פּונקט איינצונעהמען, וועלכער דען אינטערעססען רומעניענס אם מייסטען ענטשפּריכט. היעפֿיר ווירדע מאן אם וויענער האָפֿע דאָך ניכט זאָ אונווילליג געוואָרדען זיין. דיא רעגיערונג עסטערייך-אונגארנס איזט נור דעסהאלב זאָ זעהר ענטריסטעט, וויל דיא דאָנוי-פֿראגע אין דער טהראָנרעדע אין איינעם טאָנע בעשפּראָכען ווארדע, דער אללערדינגס פֿיעל פֿיינדזעליגעס געגען עסטערייך-אונגארן ענטהיעלט. היעפֿיר נור ווינשט מאן אם וויענער האָפֿע איינע גענוגטהואונג. מאן איזט היער געניינט, דיא געפֿאָרדערטע גענוגטהואונג צו לייסטען, וואָראויף דער פֿערקעהר צווישען דעם עסטערייך-אונגארישען געזאנדטען אונד דער רומענישען רעגיערונג פֿאָן נייעם אויפֿגענאָממען ווערדען ווירד." — זאָ וויט דיא ביידען דעפּעשען. דיא ערסטע לויטעט איממערהין פֿרידליכער אלס דיא צווייטע. לויט דער בערלינער דעפּעשע איזט יא צווישען דעם פֿירסטען ביסמארק אונד דעם גראפֿען קאלנאָקי אין בעצוג אויף דיא דאָנוי-פֿראגע איינע „פֿאָללשטענדיגע פֿעראיינבארונג" געטראָפֿפֿען וואָרדען. עס מיסטע אלזאָ דער גאנצע שטרייט אים דיא דאָנוי-פֿראגע אין פֿיר אללעמאל אויפֿהאָרען. לויט דער בוקארעסטער דעפּעשע שטעהט דיא זאכע יעדאָך גאנץ אנדערס, דא עס אין דערזעלבען הייסט, דאס מאן וואָהל עסטערייך-אונגארן וועגען דעם פֿיינדזעליגען טאָנעס אין דער טהראָנרעדע גענוגטהואונג לייסטען ווירד, אָהנע דאס רומעניען דעסהאלב זיינען ביזהעריגען שטאנדפּונקט אין דער דאָנוי-אנגעלעגענהייט אויפֿגעבען זאָללטע; דער שטרייט בעטרעפֿפֿס דער אונטערן דאָנוי ווירדע דעמנאָך נאָך ווייטער פֿאָרטדויערן.— וויר שענקען אונדעס דער בערלינער דעפּעשע מעהר גלויבען. —

*) (לייכען-רעדע איבער דיא אים וויענער טהעאטער פֿערבראננטען יודען.) אים דער לייכען-רעדע, וועלכע דר' יעללינעק, אלס פּרעדיגער דער וויענער איזראעליטישען געמיינדע, געסטערן ביים בעגרעבניססע דער 46 אים טהעאטער פֿערבראננטען יודען געהאלטען, וואָללען וויר היער פֿאָלגענדעס מיטטהיילען: „געבען דיעזען טאָד-

---

פֿיעלע ווארדען צום ארבייטען אין דיא בערגווערקע עגיפּטענס געבראכט; פֿיעלע ווארדען אויף דעם שקלאווענמארקטע פֿערקויפֿט. דיא שאָנען שטארקען מעננער ווארדען צום קאמפּפֿע מיט ווילדען טהיערען אים אמפֿי-טהעאטער בעשטיממט."

„יוחנן פֿאָן גיסקאלא ווארדע אין איינעם שלופּפֿווינקעל אויפֿגעפֿונדען אונד נאָך ראָם געשלעפּפּט, וואָ ער אים קערקער שטארב; שמעון בן גיורא, דער זיך זעלבער דען ראָמערן אויסליעפֿערטע, ווארדע דאנן אין ראָם הינגעריכטעט." —

„טיטוס פֿייערטע אין צעזאַרעא דען געבורטס-טאג זיינעס פֿאטערס דורך קאמפּפֿ-שפּיעלע, אין וועלכען טויזענדע פֿאָן יודען דען ווילדען טהיערען פֿאָרגעוואָרפֿען ווארדען, אונד קעהרטע זאָדאנן מיט רייכען שעטצען בעלאדען נאָך ראָם צוריק, וואָ ער זיינען זיעגעס-איינצוג פֿייערטע. פֿאָר איהם גינגען דיא געפֿאנגענען יודען אין קעטטען, אונד דיא עראָבערטען הייליגטהימער דעס טעמפּעלס ווארדען פֿאָר איהם הערגעטראגען." (שפּעטער ווארדע פֿיר טיטוס איין טריאומפּ-באָגען ערבויט, אויף וועלכעם דיא עראָבערטען טעמפּעל-געפֿעססע אבגעבילדעט נאָך הייטע צו זעהען זינד.)

„דאס גאנצע יידישע רייך ווארדע טהיילס אן דיא ראָמישען סאָלדאטען פֿערטהיילט; טהיילס אין איינצעלנען לענדערייען פֿערקויפֿט, אונד נור איין קליינעס געביעט, ציעמליך וועיט פֿאָן ירושלים, ווארדע דען יודען, וועלכע דען פֿאלל ירושלים'ס איבערלעבט, צום וואָהנ-זיטצע אנגעוויעזען. דיא אוים דעם יידישען רייכע ענטפֿלאָהענען צעלאָטען פֿליכטעטען נאך עגיפּטען אונד זוכטען דיא דאָרטיגען יודען צו איינעם נייען קאמפּפֿע געגען דיא ראָמער אויפֿצושטאכעלן, דיא פֿאָלגע דאפֿאָן וואר, דאס טיטוס אויך דען טעמפּעל אין עגיפּטען (בית חוניו) צערשטאָרען ליעס." (בית חוניו ווארדע ערסט דרייא יאהרע נאָך „חרבן בית שני" צערשטאָרט.)

„קאָניג אגריפּפּא .II בעהיעלט זיינען טהראָן (אָהנע לאנד) אונד לעבטע יעטצט אין ראָם. וועספּאזיאן האטטע זיינע אנהענגליכקייט דורך רייכטהימער אונד עהרען בעלאָהנט; אויך מיך צייכנעטע קאיזער וועספּאזיאן מיט בעזאָנדערען גנאדען אוים, אונד איך מוסטע אויך זיינען פֿאַמיליען-נאמען פֿלאוויאוס אננעהמען. וועספּאזיאן שענקטע מיר אויך איינינע לענדערייען אים יידישען רייכע, גאב מיר זיינען פּריוואט-פּאלאסט אין ראָם צור וואָהנונג, אונד ערנאננטע מיך צום ראָמישען בירגער."

אלס פֿלאוויאוס יאָזעפֿוס דיעזע געשיכטע בעענדעט האטטע, זאגטע דער שטאדט-ריכטער: „זעהעט איהר, אונזער קאיזער טיטוס וואָללטע דאָך ניכט דען טעמפּעל פֿערברעננען לאססען; ער איזט זעלבער געגען זיינע פֿיינדע גערעכט. מיט רעכט נעננען וויר אונזערן קאיזער דען ליעבלינג אונד דיא וואָננע דער מענשהייט. — ער האלט דען טאג פֿיר פֿערלאָרען, אן וועלכעם ער קיינעם איינע וואָהלטהאט ערוויעזען האטטע. זעהעט! וויא ער זיינע אנהענגער בעלאָהנט, וויא ער דען אגריפּפּא .II יעטצט אין ראָם קאָניגליך בעווירטהעט אונד איהן צום „פּרעטאָר" ערנאננטע; וויא ער פֿערנער דען הערין פֿלאוויאוס יאָזעפֿוס אויף אללערלייא ווייזע אויסצייכנעט!"

יעטצט קאָננטע זיך פֿילאָ ניכט מעהר אויפֿהאלטען; ער ליעס זיך פֿאָן זיינער וואוטה גאנץ הינרייסען אונד ריעף: „ערלויבע מיר, ריכטער! דוא ביזט אים איררטהום! טיטוס האט ביי דער צערשטאָרונג דעס צווייטען טעמפּעלס גרויזאמער געווירטהשאפֿטעט, אלס נבוכדנצר ביי דער צערשטאָרונג דעס ערסטען טעמפּעלס. נבוכדנצר האט נור זעהר וועניגע פֿאָן דען געפֿאנגענען אומברינגען לאססען, ער האט פֿיעלע יודען אים לאנדע צוריקגעלאססען, איהנען דאס לאנד צום בעבויען איינגערייםט אונד איינען יידישען שטאטטהאלטער דאריבער געזעטצט. דיא געפֿאנגענען, דיא ער נאָך בבל טראנספּאָרטירטע, האט ער מילדער בעהאנדעלט. וויא פֿערפֿוהר אבער דיין גיטיגער טיטוס, נאכדעם ער טויזענדע האטטע הינריכטען אונד אבער טויזענדע צו שקלאווען פֿערקויפֿען לאססען! יאָזעפֿוס זעלבער ערצעהלטע עס יא היער, וויא טיטוס דיא שאָנסטען אונד קרעפֿטיגסטען מעננער איזראעלס אין איינעם געשלאָססענען ריימע פֿאָר דיא ווילדען טהיערע געפֿיהרט, אונד דיא טאפּפֿערן מעננער מוסטען זאָלאנגע מיט דען טהיערען קעמפּפֿען, ביז זיא צערפֿליישט ווארדען. צו-ווילען מוסטען אויך דיא יידישען געפֿאנגענען מיט איינאנדער דען רינג-קאמפּף אויפֿנעהמען, ביז זיא זיך געגענזייטיג טאָדטעטען. פֿאָן צעזאַרעא בעגאב זיך טיטוס נאָך פֿיליפּפּי (אם בערגע חרמון), וואָ דיא רעזידענץ דעס קאָניגס אגריפּפּא.II וואר, אונד פֿעראנשטאלטעטע אויך היער זאָלכע טהיער- אונד רינג-קעמפּפֿע, וואָ פֿיעלע יודען איהר לעבען פֿערלאָרען, אונד דיעזעס גרויזאמע שוישפּיעל ווארדע אין געגענווארט דעס אגריפּפּא.II אונד זיינער שוועסטער בערעניצע פֿעראנשטאלטעט. — דאס וואר טיטוס מילדע אונד מענשענפֿריינדליכקייט!"

(פֿאָרטזעטצונג פֿאָלגט.)

דער טהעאטער-בראנד אין וויען.

דער שרעקליכע טהעאטער-בראנד אין וויען, וואָריבער וויר בערייטס אים פֿאָריגען בלאטטע מיטגעטהיילט, האט אין דער גאנצען וועלט איינע אונגעהייערע איינפֿרעגונג הערפֿאָרגערופֿען. איין זאָלך שרעקליכער אונגליקספֿאלל האט זיך שאָן זייט לאנגען, זעהר לאנגען יאהרען ניכט ערייגנעט. נור פֿאָר 18 יאהרען (אים יאהרע 1863, עבענפֿאללס אם 8-טען דעצעמבער) האט זיך איין דערארטיגער אונגליקספֿאלל אין איינער קירכע אין סאנ-יאגאָ (הויפּטשטאדט פֿאָן טשילי, אין זיד-אמעריקא) ערייגנעט. וועהרענד דעם געבעטעס אין יענער קירכע וואר פֿייער איינגעבראָכען, וואָביא 2000 מענשען אין דער קירכע פֿערבראננט וואורדען. דיעזער פֿאָרפֿאלל האט דאמאלס אויך אין גאנץ איראָפּא איין פֿורכטבארעס ענטזעטצען פֿעראורזאכט, אונד נון האט זיך יעטצט איין זאָלכער אונגליקס-פֿאלל אין דער רעזידענצ-שטאדט וויען צוגעטראגען.

אין איינער דער שאָנסטען שטראסען וויענס, וועלכע רינגסהערום אום דיא אינגערע שטאדט פֿיהרט אונד דאהער אויך „רינג-שטראסע" גענאננט ווירד, בעפֿאנד זיך איין פּראכטפֿאָללעס, פֿאָר אונגעפֿעהר 10 יאהרען ניי-ערבויטעס טהעאטער, וועלכעס מאן, דא עס זיך אויף דער רינג-שטראסע בעפֿאנד, „רינג-טהעאטער" נאננטע. אין דיעזעם טהעאטער העטטע נון פֿאָריגען דאָננערסטאג, אם 8-טען דעצעמבער, איין נייעס גראָסארטיגעס טהעאטער-שטיק איינגעפֿיהרט ווערדען זאָללען. נאָך וועהרענד דעם טאגעס וואורדען אללע טהעאטער-זיטצע שנעלל אויפֿגעקויפֿט; יעדער וואר נייגיעריג, זיך דאס נייע שטיק אנצוזעהען. דיא פֿאָרשטעללונג העטטע ערסט, וויא געוואָהנליך, אום 7 אוהר בעגיננען זאָללען. אבער שאָן אום דריי-פֿיערטעל אויף 7 אוהר וואַרען זעממטליכע אָבערען שטאָק-ווערקע, אללע גאלעריען, פֿאָן דען צושויערן בעזעטצט. נור דיא אונטערן טהייערן זיטצע, וואָ געוואָהנליך דיא רייכערען לייטע צו זיטצען אונד ערסט אום 7 אוהר צו קאָממען פּפֿלעגען, וואַרען נאָך צום טהיילע לעער.

וועהרענד דיעזער צייט וואורדען שאָן אויף דער גראָסען ביהנע, (וואָ מאן שפּיעלט) אללערלייא פֿאָרבערייטונגען צו דער פֿאָרשטעללונג געמאכט. ביים אנצינדען איינער פֿלאממע אויף דער ביהנע האטטע איינע פּאפּיערנע זייטענ-וואנד פֿייער געפֿאנגען, אונד דאס פֿייער פֿערברייטעטע זיך פּלאָטצליך זאָ שנעלל, דאס זעממטליכע אויף דער ביהנע בעשעפֿטיגטען פֿאַר שרעקען זאָגאָר דען קאָפּף פֿערלאָרען האבען.

געוואָהנליך בעפֿינדעט זיך ביז צור פֿאָרשטעללונג צווישען דעם צושויער-רוים אונד דער ביהנע דעם טהעאטערס איין פֿאָרהאנג, דער דען צושויערן דען איינבליק אין דיא ביהנע פֿערשטעללט. דיא צושויער האטטען אלזאָ אנפֿאנגס גאר קיינע אהנונג, וואס אויף דער ביהנע פֿאָרגעהט. ווערען דיא אויף דער ביהנע נאָך ביי פֿאָללעם פֿערשטאנדע געוועזען, זאָ העטטען זיא דאָך אויך דען דאָרט בעפֿינדליכען איזערנען פֿאָרהאנג הינונטערלאססען קאָננען, וועלכער דען אויסבריך דער פֿלאממען אין דען צושויער-רוים אבהאלטען קאָננטע. אויך בעפֿאנדען זיך דא נאָך מעהרערע לאָש-פֿאָרריכטונגען, גראָסע וואססער-בעהעלטער אונד דערגלייכען; אבער אין דיעזעם שרעקען מאכטע ניעמאנד היעפֿאָן געברויך, זאָנדערן מאן בעגינג נאָך דיא דוממהייט, שנעלל דאס „גאז" אבצושליעסען, וואָדורך עס פּלאָטצליך אים צושויער-רוים אונד אין אללען ווינקעלן דעס טהעאטערס פֿינסטער וואורדע.

דאס היעדורך ערשראָקענע פּובליקום בעקאם נון פּלאָטצליך דיא אללערשרעקליכסטע בעלייכטונג צו זעהען; דיא פֿלאממען פֿאָן דער ביהנע שלוגען פּלאָטצליך דען פֿאָרהאנג עמפּאָר אונד דיא פֿלאממען שטרעקטען זיך מיט פֿורכטבארער געוואלט אין דען צושויער-רוים הינייִן.

מאן האט נון קיינע וואָרטע, אום דאס שרעקליכסטע דער שרעקען צו שילדערן, וועלכעס זיך היער דער צושויער בעמעכטיגטע. אונטער דעם מארק-ערשיטטערנדען רופֿע: „פֿייער! פֿייער!" דרענגטע זיך אללעס נאָך דען אויסגענגען, דיא אבער וועגען אויסלאָשונג דער גאז-פֿלאממען שטאָק-פֿינסטער וואַרען. דאס פֿורכטבארע דרענגען אונד דאס יאממערגעשרייא אין דיעזער פֿינסטערניס פֿערמעהרטע נאָך דאס פֿורכטבארע אונגליק. דיא מענשען ערדריקטען זיך געגענזייטיג אונד פֿערשפּעררטען זיך זאָ זעלבער יעדען אויסגאנג. פֿיעלע פֿאָן דען גאלעריען שטירצטען זיך הינונטער, וואָ זיא אבער דורך דען פֿאלל פֿאָן דער האָהע דען טאָד געפֿונדען.

דיא בעשרייבונגען דער איינצעלהייטען דיעזעס אונגליקעס זינד שוידער-ערעגענד. היער איזט איינע גאנצע פֿאמיליע פֿערבראננט, דאָרט קאָננטע זיך נור דער מאנן רעטטען, וועהרענד דאס וויב מיט דעם קינדע פֿערבראננט אָדער צערקוועטשט וואורדע או. ז. וו.

דיא אנצאהל דער ביי דעם טהעאטער-בראנדע אומגעקאָממענען מענשען איזט נאָך אימּמער אונבעקאננט, אונד ווירד ניכט זאָבאלד בעקאננט זיין. זאָ פֿיעל ווייס מאן, דאס פֿיר דיא גאלעריע אללײן 900 טהעאטער-קארטען פֿערקויפֿט וואורדען; אללע גאלעריען וואַרען בערייטס בעזעטצט, אונד נור וועניגע מענשען זאה מאן לעבענדיג הערויסקאָממען. — מאן שעטצט ביז יעטצט דיא צאהל דער טאָדטען אויף 917. אונטער דיעזען פֿאנד מאן 144 ערשטיקט, 81 פֿערבראננט אונד 40 ביז צור אונקענטליכקייט ענטשטעללט. אויך איינען רייכסראטהס-דעפּוטירטען זאממט זיינער פֿרויא פֿאנד מאן אונטער דען פֿערבראננטען. נאָך פֿאָרגעסטערן אבענד פֿאנד מאן איינינע ברעננענדע לייכען, וועלכע איינען אונערטרעגליכען גערוך פֿערברייטעטען. גאנצע פֿאמיליען פֿעהלען אונד מאן פֿערמוטהעט, דאס זיא עבענפֿאללס אין דען פֿלאממען אומגעקאָממען. דיא אין וויען בעקאננטע פֿאמיליע מאָלל, מאנן, פֿרויא, ברודער דעם מאננעס זאממט פֿרויא, וואַרען אינס טהעאטער געגאנגען, אוים דעם זיא ניכט מעהר צוריקקעהרטען. צו היזע בעוויינען אכט קינדער דען פֿערלוסט דער עלטערן. דער וויענער האָפֿ- אונד געריכטס-אדוואָקאט דר' גראָאג וואורדע מיט זיינער יונגען פֿרויא, ארם אין ארם, טאָדט אויפֿגעפֿונדען. דער אונגליקליכע האטטע נעמליך אם דאָננערסטאג זיינען געוועזענען שטודיענ-קאָללעגען, דען פּראָפֿעססאָר לאָיו זאממט פֿרויא אוים ניקאָלסבורג, צו גאסטע בעקאָממען, אונד אויך דיעזעס ניקאָלסבורגער עהע-פּאאר גינג מיט אינס טהעאטער, אום דאסזעלבע ניכט וויעדער לעבענדיג צו פֿערלאססען. פֿיעלע וויענער געשעפֿטע זינד געשפּעררט, דא דערען בעזיטצער אים טהעאטער אומגעקאָממען.

פֿיר דיא איבערלעבענדען אונגליקליכען פֿאמיליען ווירד נון יעטצט געלד געזאממעלט. אויף דער וויענער באָרזע אללײן וואורדען 28,000 גולדען צוזאממענגעבראכט. אונזער קאָניג שפּענדעטע זאָפֿאָרט 10,000 גולדען אונד איינע גלייכע סוממע אויך באראָן ראָטהשילד אין וויען.

ביז געסטערן וואורדען 1300 פֿעהלענדע מענשען געמעלדעט, פֿאָן דענען נאָך בעפֿירכטעט, דאס זיא אים טהעאטער אומגעקאָממען זינד. דיעזע צאהל איזט אבער צו האָך געגריפֿפֿען, דענן דאס גאנצע רינג-טהעאטער קאָננטע ניכט מעהר אלס געגען 1700 פּערזאָנען פֿאססען. פֿאָרגעסטערן אבענד שלוגען דיא פֿלאממען אוים דעם רינג-טהעאטער מיט נייער העפֿטיגקייט עמפּאָר, וועלכע מאן נור מיט גראָסער אנשטרענגונג אונטערדריקען קאָננטע. דיא וויענער בעהאָרדע ווילל אללע אויפֿגעפֿונדענען טאָדטען צוזאממען אין איינעם געמיינזאמען גראבע בעשטאטטען לאססען אונד דען אונגליקליכען איין גראָסארטיגעס דענקמאל שטעללען. דא אבער אונטער דען אים טהעאטער אומגעקאָממענען אויך געגען 100 יודען זינד, זאָ האט דער פֿאָרשטאנד דער וויענער איזראעליטישען קולטוס-געמיינדע דאריבער איינע בעראטהונג אבגעהאלטען, אָב דיא לייכען יענער אונגליקליכען, וועלכע דער יידישען קאָנפֿעססיאָן אנגעהאָרען, אין איינעם געמיינזאמען גראבע צו בעשטאטטען זייען. זאממטאג וועהרענד דעם

פֿאָלליעטאָן.

אוים איינער אונטערגאנגענען וועלט.

(51.סטע פֿאָרטזעטצונג.)

„אינצווישען נאהם דיא הונגערסנאָטה אין דער שטאדט איינע אימער פֿורכטבארערע געשטאלט אן. פֿיעלע פֿרויען שלאכטעטען פֿאַר ראזענדעם הונגער איהרע אייגענען קינדער אונד פֿערצעהרטען זיא. דיא שטראסען דער שטאדט וואַרען פֿאָלל לייכען, וועלכע דיא לופֿט פֿערפּעסטעטען. הונגער אונד שווערט פֿערמינדערטען אין גלייכערווייזע דיא צאהל דער פֿערטהיידיגער, דערען מוטה טראָטצדעם ניכט געבראָכען וואר. זאָלכער העלדענמוטה אונד איינע זאָלכע היינגאבע פֿיר דאס היילינטהום אונד פֿיר דיא זאכע דעס פֿאָלקעס וואורדען זעלבסט פֿאָן דען ראָמערן בעוואונדערט, אונד פֿיעלע ראָמער וואַרען היעפֿאָן זאָ ערגריפֿפֿען אונד געריהרט, דאס זיא צו דען יודען היניבערליעפֿען אונד דען ישען גלויבען אנגענאָממען האבען."

דיא ראָמישע ארמעע האטטע נון איהרע בעלאגע-
'גען נעגען דיא אויסענ-ווערקע דעם טעמפּעלס
'ס אבער דיא מעכטיגסטען געשאָססע דער
' טעמפּעל-מויערן ניכט ערשיטטערן קאָננ-
הערנאנשטירמען דער ראָמער דורך
'רענמוטה דער טעמפּעל-פֿערטהיי-
גאב טיטוס דען בעפֿעהל,
אין בראנד צו שטעקען,
'ליכען טעמפּעל צו
'צענדען פֿלאמ-
'יאָנאטס אב

הערבייא. דיא יודען קעמפֿפֿטען מיט איבערמענשליכער טאפּפֿערקייט, אונד נור מיט אונגעהייער גראָסען אָפּפֿערן קאָננטען דיא ראָמער פֿאָרדרינגען. וועגען דיזער הארטנעקיגען פֿערטהיידיגונג דער יודען וואר איין ראָמישער קריעגער זאָ זעהר אין וואוטה געראטהען, דאס ער ג ע ג ע ן דען בעפֿעהל דעס טיטוס איינען פֿייערבראנד ערגריפֿף אונד איהן דורך דאס זאָגענאננטע „גאָלדענע פֿענסטער" דעס טעמפּעלס אין דאס היילינטהום שליידערטע. איין טהייל דעס טעמפּעלס האטטע נון פֿייער געפֿאנגען, אונד באלד אומצינגעלטען דיא פֿורכטבאר לאָדערנדען פֿלאממען דען גאנצען טעמפּעל.

טיטוס איילטע זאָגלייך מיט זיינער גאנצען בעגלייטונג הערבייא אונד שטרענגטע אללע זיינע קרעפֿטע אן, אום דאס פֿייער צו לאָשען. אויס לייבעסקרעפֿטען שריע ער: „רעטטעט! לאָשט!" אבער דאס שרעקליכע יאממער-געשרייא דער בעלאגערטען, דאס וואפֿפֿענ-געקליר אונד קריעגס-געטיממעל וואר זאָ בעטייבענד, דאס זיינע שטיממע מאכטלאָז פֿערהאללטע. דיא פֿאָן ראכ- אונד האב-זוכט געטריעבענען ראָמער שטירצטען אין דען ברעננענדען טעמפּעל, אום צו פּלינדערן, אבער ערסט איבער דיא לייכען דער קריעגער, דיא אויף דעם בראנד-פּלאטצע זיך איהנען אבערמאלס ענטגעגענשטעללטען, דראנגען זיא אין דען טעמפּעל. נון וואַרען אללע לײדענשאפֿטען דעס קריעגעס ענטבראננט אונד איין ערבארמונגסלאָזעס, וויטהענדעס שלאכטען בעגאנן. מעהרערע ווייבער אונד קינדער וואורדען ערמאָרדעט, פֿיעלע פֿאנדען איהרען טאָד, אינדעם זיא זיך אין דיא פֿלאממען שטירצטען; פֿיעלע טויזענדע, דיא אין דען זיידליכען טהייל דעס טעמפּעלס זיך רעטטעטען, וואורדען פֿאָן דען ראָמערן לעבענדיג פֿערבראננט. — דער טעמפּעל, דער שטאָלץ דער יודענהייט, לאג נון אין אשע; ער וואורדע אן דעמזעלבען טאגע וויא דער ערסטע טעמפּעל (בית ראשון) צערשטאָרט. אויף דען בעפֿעהל דעס טיטוס וואורדען שטאדט אונד טעמפּעל דער ערדע גלייכגעמאכט; נור דריא טהירמע מיט איינעם טהייל דער וועסטליכען שטאדטמויער, וואורדען ערהאלטען אונד מיט ראָמערן בעזעטצט. ניכטס בליעב זאָנסט פֿאָן דעם טעמפּעל איבריג, אלס דער ארם-לייכטער, דער שויבראָד-טיש אונד דער ווייהרויכ-אלטאר. זעממטליכע וואַרען פֿאָן געדיעגענעם גאָלדע, דיא טיטוס אלס זיעגעסצייכען בעהיעלט.

„אינדעססען וואר אם 10. טאגע דעס מאָנאטס אב דער קאמפּף נאָך ניכט בעענדעט, ירושלים נאָך ניכט פֿאָללינג עראָבערט. יוחנן פֿאָן גיסקאלא אונד שמעון בן גיורא צאָגען זיך מיט איינעם טהיילע איהרער קעמפֿפֿער נאָך דער אָבערשטאדט צוריק, אונד ערקלערטען, דיעזעלבע נור דאנן דעם זיעגער איבערגעבען צו וואָללען, וועגן איהנען פֿרייער אבצוג מיט דען וואפֿפֿען בעוויללינט ווירד, דא זיא געשוואָרען: עהער צו שטערבען, אלס איהרע וואפֿפֿען אויסצוליעפֿערן. — אלס אבער טיטוס היערויף ניכט איינגעהען וואָללטע, ענטבראננטע דער קאמפּף אויפֿ'ס נייע, אונד ערסט אם 7. טאגע דעס מאָנאטס אלול קאָננטע עס דעם טיטוס געלינגען, אויך דיא אָבערע שטאדט צו עראָבערן."

„אונטער דען טריממערן ירושלים'ס וואורדע אויך דער לעטצטע רעסט דער פּאָליטישען זעלבסטשטענדיגקייט דער יודען בעגראבען. מעהר אלס איינע מיללאָן יודען וואַרען ביים בעגינן דעס קריעגעס אומגעקאָממען; געגען 97,000 יודען וואורדען צו געפֿאנגענען געמאכט. פֿיעלע פֿאָן דיעזען ערליטטען דען טאָד דורך איין קריעגס-געריכט;